

ARTICOLE MĂRUNTE.

1.

Contribuții onomastice.

Bațaria.

Numele trebuie apropiat de mr. *badzară* ‘plăcintă de făină de porumb, cu urzici’ (Dalametra, 36), *bădzară* ‘un fel de plăcintă de calitatea cea mai proastă, făcută dintr-o singură foaie groasă de făină de mălaiu, fără unt’, la păstorii din Veria (Capidan, *Români nomazi*, p. 103) — ngr. μπατζάρα (*ibid.*, p. 173), mai precis: ngr.-epirot μπατσαρή ‘ζύμη μετὰ λαχάνου κατασκευαζόμενη ὡς πίττα’ (Aravantinòs, *Ηπειρωτικὸν Γλωσσάριον*, p. 64), din ngr. μπατσάρω, μπατσέρων ‘sich nähren, übernehmen’ = it. *impacciare*, ven. *impazzar* (G. Meyer, *Neugr. Stud.* IV, 58)¹.

Bogrea.

Nu pentru a relevă publicului „ce înseamnă numele meu“, cum făcea acum câțiva ani un Italian², ci pentru a pune la punct o afirmație a d-lui Giurge Pascu, relevată la originea acestui nume, ne ocupăm aici de el.

Că n. de fam. *Bogrea* poate fi interpretat ca o formăjune de tipul *Negrea* — *Negru*, *Bunea* — *Bunul*, etc. de la mr. *bogru*, *mbogru* ‘pauvre, malheureux’ = ăp. *bögri*, *bögri* ‘courbe, courbé’, cum spune Pascu (*Dictionnaire étymologique du macédonoroumain*, II, p. 113, No. 127), — proprietarul numelui o știa de mult și, dacă nu-l însăși memoria, o spuse se, între alții, și d-lui Giurge

¹ Cf. însă și dr. Vărzare, *Varzariu*, n. de fam., cum și topon. *Lahani* (jud. Covurlui; ori = *Lohani*?), iar pentru faimosul *Trahanache*, cf. și megl. *trahană* ‘pastă din făină de grâu, lapte și ouă’ (Papahagi, *Megleno-Românii*, I, 38), — Pascu (*Dict. ét. du macedoroumain*, II, 239) înregistrează apelativul mr. ca „mot obscur“.

² O. Pianigiani, *Che cosa significa il mio nome*, Lucca 1911.

Pascu. În adevăr. mr. (*m*)*bogru*, „pauvre, pauvre diable“ provine din giagataicul *bōgri*, *bōgrü* ‘krumm, gebogen’ (Vámbéry, *Et. Wb. d. turko-tat. Spr.*, 210), adecă, mai precis, din turc. *bōgrılı* ‘a se gârbovi’ (Zenker), *egri boughri* ‘courbé, tortu’ (Kieffer—Bianchi, I, 179).

Dar familia părintelui meu fiind originară din Egina, o legătură directă cu reflexul mr. al cuvântului oriental e puțin probabilă, iar, pe de altă parte, numele însuși se găsește atestat într'un celebru hrisov al lui Andronic I Paleologul pentru biserică din Iannina, în care, printre alte sate cu celnicii lor, se pomenește și un „Χωρίον ἡ Τοβόλιανής σὺν τῷ Βόγρῃ“ (v. Sp. Lambros, *Χρυσόβουλον Ἀνδρονίκου Α'* Παλαιολόγου ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας Ἰωαννίνων ἐν Νέος Ἑλληνομήμαν, XII [1915], p. 38 sq.).

Acest *Bόγρης* (Μπόγρης) ar putea fi, însă, o formă sincopată din *Bogoris* = mongol. *boghori* ‘jos, scund, scurt, mic’ (v. Tomaszek, la Pauly—Wissowa, s. v. *Bulgarus*, cu al cărui reflex bogomilic fr. *bougre*, *bogre*, evident că numele nostru n'are a face), analogă dubletului *Boris* (cf. Borislav).

De răspândirea acestui nume — care nu trebuie confundat nici cu turc.-or. *Bogra*, numele unui Han mongol (v. Zenker, 202) identic, probabil, cu t.-o. *bogra* ‘sorte de pâte plate ou vermicelle’ (*ibid.*), sau *bogra* ‘Hals- o. Fusskette’ (Vámbéry, *Die primitive Cultur des turko-tat. Volkes*, p. 126) — ne poate da o idee un *Vogoride*, evident derivat ngr. din *Bogoris* (la noi în popor: *Bogorete*; v. Beldie, *'Monogr. com. Jorăști*, p. 48), un *Bogrov* (*Bogroff*) bulgăresc, cu dubletul *Borisov*, cum și faptul că, într-o poruncă (slavonă) a lui Alexandru-Vodă din 1628 (v. Ștefulescu, *Doc. sl.-rom. relative la Gorj*, p. 567 și *Buletinul Soc. Geogr. Rom.*, XXVIII, p. 25), se întimpină ca n. de loc. un *Bogoroii*, evident de la un *Bogoroiu*, iar în „Scrisorile și inscr. ardelene“, publicate de N. Iorga (II, 311) găsim un *Bogoriu*, n. de fam., — mai probabil, din aceeași tulpină primitivă orientală decât deriveate dintr'un *Bohor* (*bour*)¹.

¹ Cf. totuși, în topon. Mehedințului: *Bohorelul*, *Buhorelul*. — Ngr. *Buhör*, din care *Μπουχούρη* (v. Buturas, *Tὰ νεοελληνικὰ Κόρια ὀνόματα*, p. 51), e, sigur, alt cuvânt; iar, în ce privește *bogoricu* ‘ariciu’ în formultele copilărești (Pamfile, *Jocuri de copii*, I, 364), dacă nu e o simplă alterare fonetică (prin *pogoricu), el se poate explica printre contaminație între *pogonicu* cu *bog*, în cadrul legendei binecunoscute, care face din ariciu asistentul lui Dumnezeu la „uzina“ Pământului.

Breviman.

Numele (de familie ieșeană) e, foarte probabil, o „latini-zare“ (*brevis manu*, sc. homo, „à courte main“ sau „à l'instant, sans cérémonie“) dintr'un *Mână-Scurtă* (cf. ngr. Κοντοχέρης, *Kontokherēs*) opus lui *Labă-Lungă* (cf. rus. *Dolgoruky*), deși aspectul său amintește, fără îndoială formațiunile germane *-mann* sau cele românești în *-(o)nan*. Le amintește fără să le aparțină măcar indirect (cum e cazul cu *Alăman* față de *Alemanus*; cf. însă turcismul *Aliman*, *Alimănești*, *Alimăneșteanu*), întocmai ca și un *Curduman*, care nici el n'are a face etimologic, cu suf. *-man*, nefiind decât o variantă a lui *Curduban* = pol. *kurdyban* ‘cordonnier’, lit.: ‘Cordovan’¹, sau ca un *Cojman*, *Cozman* = *Cosmă*, etc.

Dar, că, în ultimele două exemple cel puțin, analogia sufixului în chestie joacă un rol, lucrul e de la sine înțeles. Și atunci se pune, în mod firesc, întrebarea: eră, în adevăr, atât de frecvent în limba noastră și'n deosebi în onomastica noastră acest sufix, încât să poată exercită o atare influență? Căci, după cele câteva exemple date de Pascu (*Sufixe*, p. 340 sqq.)² nu pare aşa. — O explicare a materialului lexic și onomastic, din acest punct de vedere, eră, deci, necesară: am făcut-o, și dăm, în cele ce urmează rezultatele ei, mai ales în ce privește onomastica:

Aldoman (cf. *Aldea*), *Batiman* s. *Bătiman*, *Băldiman* (cf. *Băldea*³) s. *Beldiman*, *Borcoman*, *Bozoman*, *Buciuman*, *Buchi-man*, *Buliman*, *Butiman*, *Butuman* (cf. *Butu*, *Butescu* cf. și *Butufoi*

¹ Cf. A-Chr. Thorn *Quelques dénominations du 'cordonnier' en français*, în „Archiv f. d. Stud. d. neuer. Spr. u. Litt.“ LXVI (1912) p. 118 sqq. cum și rom. *cordovan* (piele), *cordovar* (v. și Gh. Tulbure, *Cântece din lumea vechiă*, Făgăraș, 1908, p. 45).

² Două din „cuvintele obscure“, înregistrate acolo (p. 341), sănt foarte clare: *cotoșman* ‘motan’ e, evident (cf. „Rev. Ist.“, II, 191), *cotočman*, augmentativ de la *cotoc* ‘cotoiu’ (cf. însuși *motan*, *motârlan*, față de *motoc*), iar *ličman* ‘păzitor de porci sau boi’ = rut. *ličman* ‘der Älteste unter den Schafhirten, welcher die Schafe für Zucht u. Schlachten sortiert; überh. Hirt’ (Zelechowski, I, 407).

³ Cf. și *Beldie*, *Beldy*, în orice caz diferit de *boldiman* (*Holban*) = cu ochii boldiți (v. Dicț. Acad. s. v. *boldă*, „a privi fix [figere ‘infige’ l]“, cu ochii ca *boldul, taglă*: *acutum cernere*, δὲν βλέπειν despre bălaurul epidauric, care „săgeată cu privirea“, cum spune „Fiziologul“ din rev. „Ion Creangă“, IX, 69). — Pentru *Baldea* cf. și *Băldică* (cf. *Aldica*), *Baldovin*, *Baldovici*.

[Stoica Teodorescu, *Monogr. oraș, Câmpina*, p. 205], probabil : *Butuvoi* = *Butu* + *-voie*, ca *Berivoiu*, *Stanovoiu*; cf. topon. *Hodivoaia*, *Redivoaia*, *Retivoiul*, *Retevoiești*, *Caraiman*, *Căliman* (în Arh. ist. I¹ 89: *Calimanu*). — Bulg. *Kalimana* ‘Anrede an die Taufpatin’ (Weigand; v. DR. II, 804) e însă = ngr. maced. καλημάνα ‘κουμπάρα, νουνά’, față cu καλητάτας ‘κουμπάρος, νουνός’ Abbott, *Macedon. Folklore*, pp. 135, 158), *Cărloman*¹ *Chircoman*, *Codoșman*², *Dărman* (cf. *Dărmănești*. Un *Dărmán*, și un doc. de la Ștefan Dușan (*Arhiva istorică*, III, 184), împreună cu *Altoman*, *Grădman* (*ibid.*), *Rășman* și *Stroiman* (p. 185). — Pentru formațiunile onomastice sărbe corespunzătoare : *Drman*, *Grdoman*, *Vlkoman*, etc., v. și Jireček, *Gesch. d. Serben* (I, 312, n. 1), unde se citează și un „*Cotrumano Gotto*“ dintr-un act raguzan din 1432, schimbat de Orbini în „*Cotromanno Tedesco*“, evident și subtil influență dezinenței echivoce. — Un *Altomanovici* (*ibid.*, II, 10), *Dolojman*, *Dorcioman*, *Dudiman*, *Duluman* (cf. *Dule*), *Durmanu*, *Fodorman*, *Frățiman*, *Gărmănu*³, *Gheleman*⁴, *Ghirdoman*, *Ghiurman* (cf. și ir. *Iurman* la Iosif Popovici, *Dial. rom. din Istria*, I, 37, adăugând pe problematicele *Pohmän* și *Sermän* (*ibid.*, 39), cu topon. *Pokmani*, *Făimani* (p. 42), *Giormanu*, *Giurgiuman*, (cf. *Giurgiu*, -ea), *Gălman* (din *gâlm* + *an*), *Gărdoman* (cf. *Gârda*), *Gătman*, *Gligorman* (cf. *gligan*, *Gligore*), *Goman* (?)⁵, *Goșman*, *Goțman*⁶, *Hrăman* (cf. *Herrmann*!), *Huidoman*, *Hulduman* (?), *Iliciman*, *Iliman* (Ilici, Ilie), *Kuskoman*⁷, *Lodroman*, *Marghilu-*

¹ Dublet al lui *Cărلن* (*cărلن*)? Ori din *Carlomagno*? *Calomagno* și *Carleman* figurează, de fapt, în calendarul catolic și protestant (la 28 Ian.), iar într-un doc. din „Rev. Ist.“, X (1924), 267, găsim: „rupii Bodei, adică *Carlomani*“. — Cf. și *Cărlomañești*, dar și : *Cărlești* s. *Cărlești*, *Cărlova* (= *Krylov*?), *Cărlovoaia* (s. *Buzău*), cu apelativul *cărlogancă* ‘varietate de struguri’ (Şain. Dicț. univ.⁴) = *cărlovancă, sau mai curând „din *Cărlogan* s. *Cărlogani* (s., Vâlcea), el însuși după n. pers. *Cărlogan* („Bulet. Soc. Geogr.“, XXVIII, 49). — *Kălova* e și un orășel din Rumezia.

² N. topic în Dolj: din *codoș* ‘Kuppler’, ori = *cotoșman* (v. m. sus)?

³ Nu: *Hărman* s. *Ghērman*. — Pentru *Giorman*, *Georman* = *Giur-man(?) cf. *Giurgiumann* da *Ghiorma* (Arch. ist. I¹, 89).

⁴ Nu: — *Kelemen*!

⁵ Poate, mai curând derivat prin *-an* din *Gom-* (cf. *Goma*, *Gomoiu*).

⁶ Probabil, identic cu apelativul *gociman* = *Gott(e)smann*.

⁷ Atestat expres, ca „*Volachus*“ într-un doc. ardelean din 1398 (Rev. Ist., IX [1923], p. 116).

man¹, Momanu, Motoman², Neguman, Nicoman, Petriman (Petriaman), Săsărmăn(?)³, Stănețan, Șomân(ești), Șușman⁴, Talașman⁵, Telerman, (Tiliman⁶), Todorman⁷, Tortomân, Tulîman, Turcuman⁷, Tuțurman⁸.

Originea sufixului⁹, pe care unii o vedea în nume proprii turcești pe felul lui *Osman* și *Soliman* (la Ghibănescu, *Ispis*, și *zapise*, II¹, 272, un „*Sâliman*, birar“)¹⁰, e, după toată probabilitatea, identică cu a serbo-cr. *-man* din *vuk(o)man* (Pascu, *l. c.*), *rac-man* ‘rățoiu’, *pur-man* ‘curcan’ (*DR. III*, 835)¹¹.

Cât de greu însă e de distins, dacă avem a face în adevăr cu sufixul *-man* sau cu o întâmplătoare dezinență omonimă¹²,

¹ Augumentativ din *marghiol*, echivalând perfect cu *baş-marghiol*. Pentru etimologie, v. Șăineanu *Inf. or.*, II¹, 39. — Popular, și femininul: „Căpioară, mioară, Nu fii rea, nu fii *marghioală*!“ — Interesant de notat, în legătură cu *baş-tâlhar*, *lohomân*: „baciu de hoți = căpetenie de hoți“ (Pamfile, *Comorile*, p. 6).

² V. Bulat, *Contr. doc. la ist. Olteniei*, p. 134; cf. și derivatul *Motomancea*.

³ In „Anuarul“ Liceului din Sibiu: din *Sachsermann* s. *Süssermann*? (Cf. și „Anuarul“ Lic. din Gherla, pe 1924—5, p. 47. *Săsărmăn Traian*).

⁴ Ștefulescu, *Doc. sl.-române*, 595, unde și: *Şușul*; cf. însă și *Şișman* (‘Grosul’).

⁵ Cf. și n. de bou *Tâlășman*, despre care v. Șăineanu, *o. c.*, *s. v.*, (cf. *talașman* ‘ton’: Pascu, *l. c.*), dar și *talaschman* ‘concionator’ din *Codex Cumanicus*, p. 285, — deosebit de *talasman* ‘praedo’, *ibid.*, — it. *talacimanno* ‘muezzino’. — Ca toponimic și: *Toloșmanul* (Tulcea).

⁶ Ori = *Tillemann*?

⁷ Cf. și *Turcoman*, iar ca paralelism: *Draguman* față de *dragoman*.

⁸ Cf. *Tuțor(a)* și *tuțur*, împreună cu megl. *țățuman* ‘înalt și urât’ corespunzând aromân. *galăman* (Papahagi, *Megleno-Români*, I, 85), cum și cu dr. *goliman* ‘golan’ (Pascu. *l. c.*), poate același cu *Guliman*, n. de erou țigănesc din „*Tiganiada*“ (cf. însă și: *Gulea*, *Gulianos*). — Dintr’un *Ariman*, avem topon. *Arimăneasa* (Brăila).

⁹ Paralel cu *hoțoman* din *hoț*, avem, de la *lotru*: *lotroman* (Rev. cr. lit., IV, 144).

¹⁰ Evident diferit de germ. *Seelmann* și evr.-mold. *Zalman* (Salomon, Solomon; cf. *Salomonesti*, s., Dolj). — Cf. topon. *Sulimanul*, *Sulimanca*, *Sahmanul* (ultimele două în Dobrogea).

¹¹ Același sens augmentativ-peiorativ pare a avea și *-aman* din alb. *frikamán* ‘fricos’, *šurdamán* ‘surd’ și mr. *retšcamán* ‘zdrenjuros’ (Capidan, *DR.*, II, 546; cf. Archivum Romanicum, IX, 312).

¹² In *Gogiomanu*, topon. argeșean („Rev. Ist.“, X, 129), avem probabil, apelativul *gugiuman* (ca și în *Dragoman*, *Dragomănești*, apelativul *dragoman* „tâlmaciuc“); cf. și *Cuciunănești* (Arhivele Olteniei, III, 237). *Răčmanul* (deat prahovean) pare identic cu *Rahman* ori *Răgman* (Regmann?). — *Rioman*,

se vede, între altele, din cazul s.-cr. *Kostroman* = *Castrum Romanum* (Mažuranić, 340) sau al rom. *Crâman* (N. Iorga, *Doc. Callimachi*, II, 752), foarte probabil: *Crâm + an (-ean)* „Crâmlean“ (din Crimeia)¹.

Carale.

N. de fam. și loc., d. ex. în Păsculescu (*Lit. pop. rom.* 298):

Și-l băgă prin Arale
Și-l deteră pe Olt devale
Și-l prinseră la Carale

Nu trebuie confundat cu *Carare* (și el, întrebuințat în onomastică): e turc. *karaly* „schwarz gestreift“, cf. *akly karaly* „weiss und schwarz gestreift“ (Zenker, 699^b).

Kara-Ali („Ali-cel-Negru“) e, iarăși, alt nume.

Catargi.

A fost pus în legătură, în timpul din urmă, cu *catarg* sau *catargă* și explicat ca „fabricant de catarge“ sau „galeongiu“ (cf. și *DR*, I, 287²), părăsindu-se vechea explicație a lui Șaineanu: „catârgiu“.

Credem însă că trebuie să revenim la aceasta, fiindcă în Zenker (703^c) se poate ceta expres: *katargy* ‘conducteur d'une file, Zugtreiber, Zugführer’, din turc.-arab. *katar*, arab *kytar* ‘chaîne de chameaux, de mules, etc., attachés l'un à l'autre; série, file, rangée’.

---

măcar că „Ştefan“ (Dăscălescu, *Jurnal operativ*, Roman, 1925, p. 107), par a fi: *Rückmann* (cf. *Ric*). Un *Malamudman*, n. de fam. („An. Univ.“ Iași, 1924–5, p. 66) ar putea proveni din *Melamed* + *-man*.

¹ Dintr'un echivalent rutean, *krimka* 'Mütze aus Lammfell von Krim; Pelz a. L. von Krim' (Želechowski, I, 380), vine, probabil, n. de fam. al vestitului Mitropolit caligraf, Anastasie *Crimca*, „Bucovinean“ (Sucevean) de origine.

² Un *Catargiu*, Țigan făurar, apare într'un interesant „Colind de anul nou“ din colecția păr. Bălășel (ed. „Ramuri“, I, p. 70):

Dar gălbiorii ceia nu's făcuți de fie-cine,
Ci-s făcuți de Argiu,
Al meu *Catargiu*,
Din fundul mării,
De subt poalele cerului,
De Nicolae Țiganul,
Care bate cu ciocanul....

Comşa.

Considerat în genere ca un derivat *coamă* prin suf. -sa (Pascu, *Sufixe românești*, 278), acest nume ar putea fi totuși chiar sârb. *komša* 'Nachbar' (Filipović¹), ori rus. *komšá* 'Raufbold' (Arch. f. sl. Ph., XXXIV, 359).

Sufixul însuși se întâlnește, de altfel, foarte des în onomastica sârbă: *Drakša*, *Ezemša*, *Iakša*, *Iukša*, *Mrkša*, *Vukša*, etc.² — indiferent dacă e chiar sărbesc de origine, cum admite dl A. Philippide (*Prejudeștii*, în „Viața Românească” din 1916, p. 65 sqq. = p. 9 sqq. din extras), sau, mai degrabă, un aspect particular al suf. diminutival albanez -š, cum susține dl S. Pușcariu (DR., III, 821³).

In orice caz, pentru a avea o icoană adevărată a răspândirii sufixului în onomastica noastră, cele 6 exemple din monografia citată a lui Pascu (*Comşa, Capşa, Focşa, Tomşa, Bocşa și Lupşa*) nu ajung și e, credem, folositor să facem loc aici celorlalte (ca. 40) exemple ce le avem adunate: *Apşa* (?), *Babşa*, *Chepşa*, (poate și *Chipşa: *Chipşoiu*), *Copşa*, *Cucşa*, *Domşa*⁴, *Dracşa*, *Dragşa*, *Dumşa*, *Ezemşa*, *Feacşeia*, *Grubşa*, *Izemşa*, (Izimşa), *Iucşa*, *Iugşa*, *Iurş(e)a*, *Japşa*, *Lepşa*, *Lipşe*, *Locşa*, *Micşa*, *Nicşeni*, *Ocşeni*, *Omşu*, *Popşa*, *Racşa*, *Rapşa*, *Sacşa*, *Semşa*, *Stropşa*, *Tecşa*, *Tepşa*, *Topşa*, *Triuşa*, *Tupşa*, *Ticşa*, *Vicşa(ni)*, *Vierşa(ni)* — la care mai putem adăugă, cu Philippide (l. c.), pe *Balş(ea)*, cum și patronimicele armenești *Agopşa* și *Francşeia*.

Observăm în același timp, că, alături de formele în -sa, există uneori dublete în -cea: *Capcea*, pe lângă *Capşa*, d. e., sau *Romcea*, *Tomcea*⁵ și *Topcea*, pe lângă *Romşa*, *Tomşa* și *Topşa*; cf. și *Gopcevici*, față de *Gopşa* (*Agopşeia*, „lacobaș”).

Aceasta ar explica poate⁶, și pe rom. *Mircea* = s. cr. *Mirča*,

¹ Cf. și *comšie* 'vecin', la Românii din Serbia, după Giuglea-Vălsan, p. 390

² Cf. *Milşa*, *Pribşa*, *Pulşa*, în doc. lui St. Dušan (Archiva Ist., III, 185)

³ Cf. *Neacşu*-*Neacşa*, etc., din baza *Neag(u)*, *Neagoie*, *Neagomir*, *Negoslav* („Arch. Ist.”, I¹, 90), *Negoslava* (ibid.), *Neagşa*, ca n. de botez, în Bogdan, Doc. lui Stefan-cel-Mare, II, 18, împreună cu *Magoşa*.

⁴ Considerat ca formă slavă din *Damianus* (Jireček, o. c., 32) ca *Dumşa* din Duma = *Meletios* ('studiosus') sau *Dumitru*.

⁵ Cf. și *Tomceşti* (nu: *Tonceşti*!), în „Rev. Ist.” XI, p. 261.

⁶ Zicem: „poate”, pentru că formantul -cea ar putea fi total diferit ca origine, reprezentând cunoscuta dezinență din *Isaccea*, *Casimcea*, *Amzacea*, *Turbencea*, *Fodorcea*, *Grigorcea*, *Codincea*, *Zăgancea*, *Nicolicea* (cf. Nicolici) etc.

față de sârb. *Mrkša* (din *Mrk* = Marcus) sau *Mrša* (cf. Mârșani); explicarea din *Mir-* (mero :) *Mira* (cf. *Mirea*, *Mirescu*), *Miruš* (cf. *Miroši*), *Mirota*, *Mirogoj* (cf. Mažuranić, p. 660, unde se înregistrează însă, greșit, subt același radical *Mironja*, evident *Miron* = Múρων¹), *Miroslav*, *Mirko* (cf. *Mirkovo* = *Mircești*) ni se pare totuși preferabilă.

Cotlareciuc.

Poate fi socotit, fie ca o desvoltare prin suf. patronimic rut. *-iuc*, atât de răspândit în Bucovina², dintr'un *Cotlarciu*, de la *Cotlar* = rut. *kotlar* „Kesselschmied, Kupferschmied“, fie — mai curând — chiar ca dimin. rut.-pol. *kotlarzyk* „garçon de chaudronnier“ (ca și *kowalczyk* „garçon de forgeron“, din care, la noi, *Covalciuc*, *Covalciu*).

Dindar.

N. pr. de fam.

Așa se chemă un agent al Brâncoveanului (N. Iorga, *Istoria literaturii române în sec. al XVIII-lea*, II, p. 61) precum și un pisar domnesc (*Revista Iсторică*, X [1924], p. 264).

¹ Și s.-cr. *Mikša* ar fi după același autor (p. 652), din Maximilian. — Pentru *Tugomir*, *Tâhomir*, (*Τῶχος*, *Τωχουμέρης*) ca toponimic: *Tehomirul* (Mehedinți), alt nume domnesc de la noi, cf., afară de: *Dragomir*, *Liubomir*, etc. și apelativul sl. (rut) *tihomire*, 'stiller Friede' (Želechowski, II, 965), cu antonimul *Cazimir* 'Störenfried' (ibid., 330), *Răzmirița* (*Razmîrița*, ca n. de fem. în „Arch. Ist.“, I, 90; cf. și n. de familie, cu apelativul *răzmiriță*). — Din *Adomir* (și *Aldomir* s. *Ladomir*), n. *topic Adomireasa* (Valcea); cf. *Adu-mireasa*, *Aldeanu*, *Aldeni*, *Aldești*, *Aldea* (topon.; ca patron, și *Aldulea*, *Andimir* („Arch. Ist.“, I, 89), *Antemir*, *Antemireasa*, *Antemireanu*, *Balomir(u)*, *Bamirești*; *Dohomir*, *Tatomir*, *Tațomir*, *Trantomir*, *Vaidomirești*, *Vidimirești*, *Vitimirești*, *Vladimirul*, *Vladomirul*. În *Tihova* (Ghibănescu, *Isp. și Zap.*, I¹, 251) avem, ca flexiune, elementul inițial din *Tihomir*; tot așa, probabil, și în *Tihu*, *Tifu*: „Popa Tifu“ (cf. însă *Tihon*!). — *Tiha* n. d. femeie, în „Arch. Ist.“ I¹, 90.

Mai remarcăm paralelismul: *Dragomir-Dragoslav*, *Miroslav*, etc. (din acest *Slav*, n. vr. *Slav*, *Slovco*, *Slava* din „Arch. Ist.“ I, 90, și *Slavici*) — iar din *Iaroslav* trăiește sigur și'n topon. rom. *Ieroslovești* (Vlașca) dar poate și'n *Iarul* (cf. însă și apelativul *iar* „gău primăvăratec“).

² Cf. *Ivaniec*, *Romaniec*, *Marmeliuc* (al cărui radical românesc, *Marmelea*, se găsește și în ir. *Marmilici*, pentru care v. Ios. Popovici, *Dial. Rom. din Istria*, I, 37); *Sauciuc* (Săvescu, Săveanu: *Savciuc*), *Tcaciuc* (= „țesător“, ca și *Kadlec bohem*) etc.

Primul gând ce se prezintă e, că am fi în prezență unui echivalent popular al lui *Teodor*, *Bogdan*, *Bojidar* etc. „din — dar“. Dar aceasta e numai o iluzie¹.

Dündar, *Dümdar* e un cunoscut nume turcesc (cf. *Dundar*, „oncle du Sultan Osman“, și *Weli-Dumdar*, „rebelle karamanli, de même que Kalender-Oghlou“, la Joannin—Gaver, *Turquie*, pp. 20, 129) și el se identifică cu apelativul alb. *dintar* ‘Mohammedaner’, de la *din* ‘mohammedanische Religion’ (v. Weigand, *Balkan-Archiv*, I, p. 242), în adaptare ngr.

Dobrunul.

Nu s'a dat cuvenita atenție formațiunilor onomastice (patronimice și toponimice) în *-un(ă)*.

Pascu, *Suffixele Rom.*, p. 52 sqq., nu citează nici un singur exemplu.

Impreună cu *Dobrunul* citat, *Drăgunoiu* și *Movila-Drăguneț* există în Marele Dicț. Geogr., iar Želechowski, (I, 376) dă un rut. *krasúnja* ‘die Schöne, schönes Weib; Freudemädchen’, în care, la baza slavă (*kras-* ‘pulcher’), s'a alipit, ca și'n exemplele românești, *-un* al nostru (cf. *gräsună*).

Dolhaia.

Radicalul acestui nume de loc e, evident, sl. *dolh*-², *dolg* ‘lung’ întocmai ca și'n *Dolhasca* dorohoiană (în Bacău *Dorhasca*) sau *Dălhăteasca* putneană (din *Dălhătescu*: *Dălhotă*, *Dălgotă*, *Dolgota*) și *Dălgă* din Ilfov, ori *Dălhăuțul* din Râmnicu-Sărat, *Dolheni*, *Dolhești* ...

Interesantă e însă dezinența, care se întâlnește — curios — mai ales la localități vâlcene: *Bobaia*, *Burnaia*, *Cernaia*³, *Dobraia*, *Ebraia*, *Hobaia*, *Hlinaia*, *Malaia*, *Mazanaia*⁴, *Negaia*, *Negraia*, *Şerbaia*, *Strehaia*, *Suhaiia*, *Suraia*⁵, *Zegaia*.

¹ O etimologie arhaizantă imposibilă ni se pare și etnicul vechiului iliric Δινδαρος, *Dindarus* (v. H. Krahe, *Die alten Balkanillyrischen geographischen Namen*, Heidelberg 1925, pp. 22, 87).

² Cf. și n. de fam. *Dolh* (fost Portar al Sucevei: Ghibănescu, *Sur. și izv.*, I, 230).

³ Cf. *negraia* din cimilitura mămăligii (făcute în ceaun, pe pirosteie): „Cu crăcaia și *negraia* Faci *mălaia*“ (Junimea literară XIV, [1925] p. 324); cf. și topon. *Malaia* citat mai jos!

⁴ Cf. *Măzănești* (Bacău), din *Mazan*, poate = s.-cr. *mazan* ‘măsură p. lichide, vas’ (Măžuranić, 666); *Mazanariul* se cheamă un părău tecucean.

⁵ In Putna; diferit de *Suroaia*, din Teleorman (după soția unui *Suru*; cf. *Şärboia* s. *Şarba* din județ. Tecuci). — P. *Şarba* = *Şearba*, cf. *Vârful-Şărbești* și *Şasa* (= *Şeasa*) din Gorj.

Din aceeași familie fac parte, evident, n. de femei vr.: *Stănaie*, (nu: „*Stănoaia*“!), *Vlădaie*, *Vilaie* (cf. *Vilăie*, *Vila*) din „Arhiva Istorică“, I, 90, cum și n. de vacă: *Suraia* (cf. și T. Papa-hagi, *Graiul și folclorul Maramureșului*, p. 138), *Lunaia*, etc. despre care v. Pascu, *Sufixe rom.* ad loc.

Gilău.

Am exprimat aldădată (D.R. I, 219, n. 2) părerea, că acest nume topic românesc n'ar fi decât un originar *Dealu* românesc, prefăcut de Unguri în: *Gyalu* și reîntors ca atare la Români, care au ajuns astfel la forma actuală, *Gilău*.

O confirmare indirectă a acestei păreri găsim și'n Monografia Ibașfalăului (*Erzsébetváros Monográfiája*, Gherla 1896) de Avedik L., unde între alte interesante toponimice românești din partea locului¹ se dă și *Gyalu mare* és (și) *mik* (p. 51).

Mehedinți.

Numele a fost explicat ca: locuitor din *Mehedia* (v. Pascu, *Etimologii românești*, I, 13 sq.), și de fapt un astfel de derivat, prin suf. *-infi* (cf. DR., I. 218), e foarte indicat în aceeași zonă bănățeană de influență sârbească, întâlnim un *Râmneanțu* sau *Gataianțu*, care nu sănt decât niște derive din toponimicele *Râmna* (*Râbna) și *Gătaia* (în jud. Timiș-Torontal), echivalând perfect cu „*Râmneanul*“ și „*Gătăianul*“.

Însuși *Dunărințu* ‘vântul ce bate despre Dunăre’ (cf. DR., I. c.) are o variantă *Dunăreanțu* (E. Novacoviciu, *Monogr. com. Răcășdia din jud. Caraș-Severin*, p. 24), la fel cu *Măidăanianțu* (ibid.), ‘vântul dinspre *Măidan*’.

Mehadia însuși, al cărui omonim vasluian *Mehedia* e, după Philippide (apud Pascu, o. c. p. 14, n), un cuvânt de „cu totul altă origină“ (turc-pers.), a fost explicat, precum se știe, ca un rest dac sau ca un element unguresc (Dan).

E însă și un alt element, care a fost trecut cu vederea. Indiferent dacă *Mehedinți* trebuie interpretat ca „locuitori din *Mehadia*“ ori ca *Mehedinții* s. județul *Mehedințului* (i. e., lui *Mehedințul*), pentru baza *mehed-* ni se pare, că trebuie să ținem

¹ După Gard, *De la Cruce, De la țigle, De la biserică* (drumuri de ogoare), *Furcile bătrâne* (p. 49), *Supt vii, Capu-Luncii* (p. 50), *Dilma* (sic), *din kolo* (sic) de *Pereu Mare* (p. 51), etc.

seamă și de existența unui nume personal *Mehéd* (dim. *Mehédko*), reflex slav (rutean, etc.) al lui *Methodius* (v. Želechowski, *Ruth.-Deutsch. Wb.*, I, 436).

Monteoru.

E numele unei comune, unei moșii, unei stații de cale ferată și a trei munți din județul Buzău, apoi al unui părâu prahovean și unui părâiaș putnean (v. *Marele Dicț. Geogr.*, s. v.).

Faptul că numește atâtia *munți*, unit cu acela că există chiar un *Munteorul*, ca nume al unui munte din hotarul Putnei cu Râmnicu-Sărat (v. *ibid.*) ar veni în sprijinul părerii, că acest *Munteoru* nu e decât un *munteorul*, *muntiorul* „muntisorul“ (el însuși, apărând ca toponimic). Dar, formal, un astfel de diminutiv din *munte* e imposibil.

Adevărată explicație a acestor topominice e, desigur, alta. Topominicul *Monteoru* e, foarte probabil, posterior patrominicului *Monteoru*: comuna respectivă (și inclusiv, celelalte dependințe secundare) s'a numit după cătunul *Monteorul* (v. *Dicț. Geogr.*), care, el, poartă, vădit, numele întemeietorului sau al proprietarului: din familia acestuia face parte acel „răposatul Gr. Montelor“, de care vorbește *Dicț. Geogr. (ad loc.)*, și după membri ai acestei familii se poate să se fi numit — ca după proprietari — și munții omonimi (cum și celelalte elemente geografice, din Buzău și vecinătate).

In ce privește originea patronimicului însuși, în care s'a sugerat a se vedea un derivat diminutival din patronimicul *Muntiu* (S. Pușcariu), el ar putea fi, originar, și un nume levantin, italian sau neo-grec, având de bază apelativul fr. *monteur*, „ouvrier qui monte les pièces d'une machine, etc.“, — ceea ce ar explică și forma cu *-o-* în radical (*Monteoru*), inexplicabilă în ipoteza unui derivat din *Muntiu*.

Ba, dacă ne gândim la instalațiile minelor de păcură și băilor de la Sărata-Monteoru, poate că acel sens etimologic al numelui (nu știu cât e de vechiu) nu e numai întâmplător.

Mozolea.

Nume de baltă (Romanați).

Derivat din sl. *mozol* 'vibex, vitex; espèce de saule' (Miklosich), mai curând decât din *mozol-(esc)* sau dintr'un obscur

**moz-*, prin suf. *-ole*, ca: *Bibolea* (cf. *Bib*, dar și *bibol* = bivol), *Bârzolea* (cf. *Bârzul*), *Borolea*, *Botolea* (cf. *Botea*), *Caprolia*, *Ciorbolea* (*ciorbă*?), *Grânolea* (*grâne*), *Pișolea*, *Pârjolea* (*pârjol*), *Ursolea* (*Urs*), *Uzole* (cf. *Uzu*, dar și *uză*, *vânzolesc*), — toate, nume topice¹.

Partea sufixului însuși, v. Pascu, *Suf. Rom.*, p. 271, sq., unde se citează porecele *Pișigolea* (cf. *pișigoiu*) și *Năsolea* (*nas*) și n. de vaci *Cerbolea* (*cerb*), *Marjolea* (*Marji*) și *Sâmbolea* (*Sâmba*, *Sâmbotina* : *Sâmbătă*).

Rareș.

Presupunerea, că acest derivat din *rar* înseamnă ‘Spânul’ (*Rev. Ist.*, VI, 228²), întemeiată doar pe *rareș* din Dosofteiu (Viețile Sfinților: „eră scund și *rareș*“), glosat dubitativ de Tiktin (s. v.) prin „von spärlichem Haarwuchs (?)“, o putem confirmă documentar acum, prin glosa: „*spānatec* = *rareș*“, de pe o copie munteană din sec. al XVII-lea a „Mineielor“ lui Dosofteiu (v. Bianu, *Catalogul manuscriselor românești* [din bibl. Acad.], II, 42, no. 339)³.

Rareșul se chiamă și o pădure din Covurluiu (v. *Dicț. Geogr.* respectiv), foarte probabil după numele proprietarului, iar nu după ... desimea arborilor, cum pare a fi cazul topon. *Rărîșul* (pisc din Vâlcea)⁴.

Spre a da însă o ideie cât mai exactă de productivitatea sufíxului *-eș* în această materie⁵ profităm de acest prilej pentru a adăugî, la cele ca. 85 de exemple înșirate în *Rev. Ist.*, l. c., următoarele alte nume în *-eș* (ca. 100):

Acheș (?), *Aldiș(oiu)*, *Anteș* (?), *Badeș*, *Bardeș*, *Băclesh* (Bâc-

¹ Cf. și *Dorolea*, despre care, *DR.*, III, 1090 (îndoelnic !).

² Pentru *Tepes*, cf. și Joannin et Van Gaver, *La Turquie*, p. 80, unde „le Voïvode de Walachie, *Wlad*, apare ca „*Drakul*“ (le diable) și „*Tchepel-puch* (le bureau)“, evident: *Tepeluș*, la Turci: „*Kazikli-Woda* (le voïvode empaleur)“. Cf. și p. 62.

³ Cf. și dialectul *spânzac* (L. Costin, *Mărgăritarele Banatului*, p. 123 sq.). — Din sinon. bulg. *kjose* ‘*στραβός*’, iar nu direct din turc. *kösə* ‘bartlos, Dünnbart’ (ca topon. dobrogean *Chioseler*), vine numele faimosului dascăl *Chișcea* (v. I. Ghica, ed. Haneș, III, 48): observă accentul! — *Chioasea*, măhală și deal în Vâlcea, ar putea fi bulg.-dial. *kjosa* = *kosa* ‘mierlă’.

⁴ Cf. și n. de părâu *Răroaia* din Fălciiu (Marele *Dicț. Geogr.*).

⁵ Pascu, *Sufíxele românești*, p. 284 sq., dă în total 18 exemple.

*Ieșu), Băteș(ul), Beares, Beleş, Bârleș, Boambes, Boartes, Bogdes, Bolbes, Bondeș (ir.), Bragheș, Brebeș, Brehneș, Bozes, Buceș, Bucleș(ul), Buneș, Buriș(ul), Buteș, Caldeș, Ciureș, Chinceș, Chițăș (?), Clineș, Cloambeș, Coaeș, Coarțeș, Codreș, Corcheș, Cornes, Cresteș, Culpeș, Daneș, Dicheș, Dudeș, Drumeș, Feteș, Foaleș, Furchiș(en), Ganeș, Găvanișu (?), Glaveș, Golăieș, Grebleș, Goteș(u), Groteș, Haleș(u), Hancheș, Herteș (Hirteș), Hăntareșu (?), Havreș, Hudreș, Ileș, Iuliș, Iureș (Iurie), Iuteș, Joldeș, Largăș (?), Letreș(ul), Lungăș, Medriș, Meleș¹, Memeș, Mineș, Mireș, Moaleș, Mordeș, Muguleș (?), Nareș, Oaleș, Oaneș, Padeș, Paleș (u), Panțeș, Petreș(ul), Pialeș, Pișteș, Poameș, Porciș(en), Potreș(ul), Pruneș, Puntiș(en), Râneșu, Roateș, Scafeș, Șepteș, Spedeș, Speteș, Stăniș(ești), Stoëș(ești), Taneș, Temeș, Tâmpis(ul), Trăheș, Treabeș, Tufoș, (cf. *Tufescu*), Turbeș, Tegheș (cf. și *teleș* „teapă, puternic“ la P. Papahagi, *Graiul și Folklorul Maramureșului* p. 23), Tibleș, Tiploș, Urdeș, Valeș, Vetreș, Viatreș, Viepriș², Vintreș, Vremeș, Zeameș, Zemeș³.*

¹ Cf. ir. *Măleș* (Jos. Popovici, *Dial. rom. din Istria*, I. 36).

² Numele care se întrebuiște în *Doc. Bârlădene ale păr. Antonovici* (II. 254), aparține, ca și n. satului sorocean *Vepreca*, la slav. *veprk* ‘aper, mistreț’. Alt nume bine cunoscut la noi *Pitiș* e = ung. *pitis*, *pityis* ‘bespitzt, herauschütt’ (cf. gr. *ψελλός*).

³ Numeroase derivate prin -eș cuprinde următoarea formulă de „memire“ a cărților „mestecate“: „*Tatęș, mamęș, fanfanapęs, ciocărda, flisc!*“ (Alexici, *Texte alese din lit. pop. rom.* I, 221) și următoarea formuleță copilărească din rev. „Ion Creangă“ (VII, 171): „*Uneș, dodeș, tredeș, catradeș, lăncăr, vâncar, vonosăń, gogleș, goman*“ (din: un, doi — etc.; cf. însă și it *undeci, dodici, tredici, quattordici*, apoi *cinque, cinquar* — ? Finalul pare un joc de cuvinte: *gog, gogleș + gogoman*). Istoric. *kiteșa*, n. de bou, la Jos. Popovici, *Dialect. Rom. din Istria I*, 37. — *Veneș*, atestat într'un doc. din 1750 și însemnând „până azi pe la Roman, un arbore din specia ulmului“ (Mehisdec, *Cron. Romanului*, II, 77), e obișnuitul *velniș* (Panțu, 325), un slavism, ca și sinonimul arhaic *viaz*: „*vraz, adică ulmu*“ (Ghibănescu, *Surete și izv.*, II, 125) explicit de l. Bogdan (*Doc. lui Ștefan-cel-Mare* II, 595 s. v. *verest*, idem), — Dar oare misteriosul *Moș-Apăs* din basmele populare (v. *Etym. Magn.*, s. v.), să nu fie în realitate: *Apăs*, din *apă* („duh, stihie a apei“), cu accentul deplasat, poate, prin contaminăție cu *apeș* (cf. *Alpendruck, incubus*)? Un *Acheșului* (*Pârâul și Vârful*), în jud. Suceava (cf. și *Acheș* sus citat), există de fapt. — In Olah Ioanăș (Bogdan, *Doc. lui Ștefan-cel-Mare*, II, 159) avem evident: Oláh János (cf. *Hanăș* = Hannes, Iohannes) — *Ghemîș*, „pitic năzdrăvan“ (Şăineanu, *Basmele* 178) e derivat din *ghem*, dară diferit de *Ghimeș* sau *Ghimici*.

Tohăneanu.

Că acest n. de familie trebuie explicitat din *Tohani*, e tot atât de evident, ca și faptul că toponimicul *Tohani* nu e decât pluralul patronimicului *Tohan*: dificultatea e de a fixă originea acestuia; iar, în această privință, cred acum, mai curând, că avem în el o variantă a lui *Tofan* (cf. și *Togan*), adecă *Teofan* (cf. *Tohilat* = *Teofilact*, alături de *Chifană*¹ = *Epifanie*, etc.), decât un problematic reflex al turc. *doghan* „șoim“ (*DR.*, I, 286).

Tuducescu.

N. de fam.

Foarte probabil, simplă variantă a lui *Tutucescu*, din *Tutuc*, despre a cărui bază de apelativ, turcesc de origine, v. *DR.*, I, 290.

Udriște.

Numele de botez, cu drept cuvânt celebru, al lui *Udriște* Năsturel a fost identificat cu biblicul *Uriil* (N. Iorga, *Ist. lit. rel.* 141), cum semnează uneori cunnatul lui Mateiu Basarab (v. facsimile din traducerea lui „Varlaam și Ioasaf“, făcută de el și tipărită de generalul P. V. Năsturel, p. XLII²), dar și cu gr. *Orest*, cum de asemenea, iscălea scriitorul muntean (v. *ibid.* p. XLVI, în precuvântarea „Antologhiului“ slavon din 1643), ori chiar cu *Iorest*.

In realitate, acest *Udriște* nu e decât o desvoltare — datorită, de sigur, analogiei cu *Batiște* = *Baptist*, *Battista*³, pe de o parte, iar pe de alta asemănării cu *Orestes* din *Udrea*, care, el însuși, nu e decât aspectul slav al lui *Adrian*, cum demonstră, până la evidență, chiar numele bătrânesc al Adrianopolei la Români: „Și acest *Adrian* au făcut și *Udrițil*, orașul, pre numele său, unde se

¹ Nu numai vr., ci și actual: *Chifane* T. apare în însemnările d-lui M. Văgăonescu (*Viața în războiu*, București 1925, p. 349), împreună cu un *Primnicheru* Gh. (351) = *primicheriu* (mgr.-sl.).

² Cf. încă: *Uriilă Nasture* (*ibid.*, p. XLIV, cum și *Genealogia Năsturelilor*, de același, în *Rev. p. arh. și filol.* XI, p. 37 sqq. — Pentru reflexe românenesti ale acestui nume biblic, cf. și: *Urie* s. în Olt. și *Uriești*, s. în Argeș (Frunzescu). *Udriște* însuși se întâlnește, de asemenea, în toponimie: *Udriștea*, s. Mehedinți, ca și *Udrești* (Argeș, Dâmbovița, Prahova)

³ Cf. și actualul n. de fam. rom. *Batist*.

împreună trei ape: Tungea, Marița și Narda, pe pământul Trachiei" (Miron Costin, *De neamul Moldovenilor*, ed. Giurescu, p. 43).

Pentru sceptici, ținem să adăugim, că Udriiul se cheme grecește, nu numai Ἀδριανούπολις, ci și Ὀρεστίας (la Nicitas Acominatos, ed. Bonn, p. 9, 17, d. e.) — ceea ce constituie un desăvârșit paralelism cu *Udriște* — *Oreste*. Iar, cât pentru echivalență *Udrea* = *Adrian*, putem indica și analogia lui *Undrea* = *Andreas* (Sf. Andreiu, ca patron eponim al lunii Decembrie), cu care *Udrea* se și confundă adesea¹.

Vâlcsan.

In *Analele Dobrogei*, II, 34, am explicitat acest nume din Vâlcsan, de la sl. *vâlk* „lup“, alăturându-l la familia onomastică: *Vâlcu*, *Vâlcea*, *Vâlcan* („Vulcan“), *Vâlculești*, *Vâlcov*, *Vâlcovici* și la apelativul *vâlcan* „vultan care mânâncă miei, ca lupul“ (*Graiul nostru*, I, 121).

In *Arhiva* din Iași, 1922, p. 478, A. Scriban opune acestei derivări pe sârb. *vlasan* „păros“, din care ar veni numele de pește *vâlsan*, „din cauza unor năsturași, cu cari se acopere în epoca reproducерii“.

Dar, mai întâi, peștele de care e vorba (*aspis rapax*) poartă între alte nume² ca: *vrespere*, *vâigan*, *boulean*, *peștefigănesc*³, *pește cu șapte nume*, *avat*⁴, *havat*, *haut* (cf. Dicț. Acad., subt acesta din urmă), și pe acela de *vâlcan* sau *lupul-peștilor* (v. tot acolo); iar, pe de altă parte, forma intermediară *Vâlcsan* (*Vâlcsan*, *Vlăcsan*)⁵, nu e ipotetică, reconstruită de mine, cum

¹ Cf. de altfel și *Andrian*, cum și fr. *Andrinople*; de asemene: turc. *Endirnē*. — V. în special: Hasdeu, *Etim. Magn.*, s. v. *Andrea*¹, și Cuv. den bătrâni, I, 144, unde citează și un feminin *Udrișcă* (cf. și *Udrischi*, pol. *Udriski*, *Udricki*, „*Udreanu*“ cum și *Udrican*, din *Archiva Ist.*, I, 89); iar, cu titlu de informație: Ilie Bărbulescu, *Studii privitoare la limba și istoria Românilor*, București 1902. — Adăugim în sfârșit că în topon. dr. *Idriceni* (cf. *Idriceanu*), vechiu *Iadric(en)i*, avem ca bază un derivat patronimic prin -ici din *Iadre* = *Andreiu*, care se întâlnește, ca atare, la Români din Istria (v. I. Popovici *Dial. rom. din Istria* I, p. 35).

² Să *vărjan*, după Tiktin, *ad. voc.*

³ Cf. turc. *cinghinē-balīc*, ngr. κατσιθελόψαρι (v. Antipa, *Fauna ihtiologică*, p. 170).

⁴ In Marele Dicț. Geogr., art. *Razim*, p. 183: Arvat.

⁵ *Vlăcsanu*, și'n pomelnicul Govorei (N. Iorga, *Ist. Domnilor Tării Românești de Const.* Căp. Filipescu, p. 45. n. 1.); cf. *Vlăsan* (*Archiva Istorica*, I, 90; Iorga *Studii și Doc.* XVI, 447) probabil din *Vlasie* (*Blasius*).

presupune d. Scriban, ci e atestată în străvechi documente românești din an. 1430 (Ștefulescu, *Doc. slavo-române relative la Gorj*, p. 15; cf. p. 91) și 1437 (I. Bogdan, în *Omagiu Maiorescu*, p. 593¹).

E clar, însă, că la baza numelui topic *Vâlsan* (de părău și munte argeșan) nu poate fi numele de familie *Vâlsan*, ci, — ca și la baza acestuia însuși, — numele de pește *vâlsan*².

Zamfta.

N. monahal: *Zamfta Hrisoverghi*, monahia (v. *DR.*, III, 861).

Nare a face cu *Safta* (Elisabeta) și încă mai puțin, cu *Sanfte „Blanda, Placida“*, cum presupuneam (*l. c.*): e un reflex românesc al ngr. *Xantha „Bianca, Bălașa“* (prin *Sanfta).

Zubașco.

Nume de familie rom., de origine slavă, însemnând, ca și *Zuban* („Zuban Codreanu“)³: „Dințatul, Colțatul“ (cf. *Colțea, Deșliu*).

Face parte din categoria diminutivelor ipocoristice în *aška*, -*ašek* (v. Pușcariu, *Die Diminutivsuffixe im Rumänischen*, p. 131; cf. Pascu, *Sufixe românești*, p. 297), — simțit, poate, în speță, ca o sinteză din *-aş* + *-cu* (-*ko*): *Ion+aş* (Ionaș) + *-cu* (Ionașcu), — și se întimpină, în onomastica noastră, mai adesea decât ar reieșî din cele 6 exemple (*Dumitrașcu, Iliașcu, Ionașcu, Pătrașcu—Petrașcu, Toderașcu* mr. *Tașcu*), date de Pascu (*l. c.*): *Amarașcu, Bădașco, Bilașco* (cf. și *Bilaș*), *Cherașcu, Costașcu, Gavrilașcu, Glăvașco, Grigorașcu, Iurașcu, Ivașcu, Labașco, Lu-pașcu, Mihăilașco, Nanașcu, Onașco, Pașco* (*Pașca*), *Rașcu* (*Rașca*),

¹ Cf. același, *Doc. lui Stefan cel Mare*, II, 173: „satul lui Vâlcasan (Vâlc-sănești)“.

² Cf. și n. de fam. *Murgociu* față de n. de pește *murgociu* „boarfe, borfete, phoxinus laevis“ (Glosariul Golescu, ff. 784, 774 sqq., după excepțele dlui G. T. Kirileanu), pe lângă n. de bou *murgociu* (Gaster, *Chrestomatia*, II, 259, după „Opincarul“ lui Jipescu). — Pentru sufix, cf. pe lângă cele din *DR.*, II, 787, și *Mavrociu, Spârcociu*, resp. *Spârcoceni, Ragoci* (cătun, Gorj, față de *Ragul*, idem, Dâmbovița), *Drăgociul* (părâias, vâlceă, Teleorman), *Găinoci* (revista „Oltenia“ I. [1923], p. 142).

³ Cf. *Zubca, Zupco* (Ghibănescu, *Surete și izv.* II¹, 264). — Rutenescul *Sobko*, dimin. din Sebastian (Želechowski, s. v.), e alt cuvânt.

*Romașcu, Vasilașcu, Vidrașcu*¹, — unele curat slave (ca *Bilașco*, „*Albuț*“, *Glăvașco*, „*Căpățină*“) sau cu bază onomastică slavă (*Iurașco*, „*Gheorghiță*: Iurii“, *Ivașcu*, „*Ivănuț*, Ivanco“, *Pașco*, „*Păvălucă*“, iar altele obișnuite scurtări românești (*Rașcu*, din *Grigorașcu*, sau *Toderașcu*), ori derivate din apelative rom. întrebunțate ca nume de persoane (*Lup-așcu*, *Vidr-așcu*). — *Che-rașcu* are și variante: *Chirașcu*. (cf. *Chiru*), *Onașco* e evident = *Ionașcu* (cf. *On* = Ion), *Nanașcu* se explică din *Nan* (Anania, sau Naum), iar *Romașco* explică pe *Romășcan* „locuitor din Roman“. — Pe *Amarașcu* îl culegem ca nume de fam., din *Anuarul Univ. din Iași*, pe 1924—25, p. 64.

V. Bogrea

2.

Din onomastica folklorică.

Drumul Tabanului.

Balada „*Marcu*“ din colecția Pamfile (p. 42) vorbește de „drumul Țarigradului, Pe drumul *Tabanului*“.

Acest *Taban*, pe care nu l-am putut identifica altădată (v. *DR.*, II, 406, n. 3), pentru că Marele Dicționar Geografic nu-l dă, putem preciza acum (după Generalul Al. Averescu, *Operațiile de la Flămânda*, p. 64) că e localitate situată pe Dunăre, la vreo 14 Km. din sus de Flămânda².

Podul de la Tingrele.

Se pomenește într’o colindă putneană din colecția Baronzi (ed. Iorga, p. 26).

Dacă e vorba de „un pod pistă Marea“, ca’n *Iana Sânziana* din col. Giuglea—Vâlsan (p. 225), acel *Tingrèle* ar putea fi v.-ung. *tengerely*, *tengerelü* ‘transmarinus’.

Munții Crinului.

Poezia populară cântă adesea :

Tot la munții *Crinului*,
Tot la fagul *Miului* . . . , —

¹ La Ghilbănescu, *Sur. și izv.* V, 354: *Gidrașco*. — Cf. la același (*Ispis. și Zapise*, III¹, 245) *Chiemașco*.

² Cf. și *Tabanovți*, sat din provincia Kosovo (Vivien de St. Martin, *Dict. de Géogr. générale*, ad loc.).